

Planprogram for regional plan for kompetanse og arbeidskraft

Innhold

Innhold	2
1. Innleiing.....	3
1. 1.Bakgrunn	3
2. Føremål med planen	4
3. Føringar for planen.....	4
3.1 Nasjonale føringar og prosessar.....	4
3.2 Regionale føringar	6
3.3 Verknader av planen.....	7
4. Plantema.....	8
4.1. imensjonering av utdanningstilbod.....	8
4.2. Endring og omstilling – nye krav til kompetanse	10
4.3. tdanningsval og utdannings- og karriererettleiing	11
5. Behov for utgreiingar og analysar.....	13
6. Planprosess	14
6.1. Organisering og deltakarar	14
6.2 Politisk handsaming.....	15
6.3 Framdrift	15

1. Innleiing

Samfunnet og arbeidslivet blir stadig meir komplekst og arbeidsmarknaden endrar seg raskare enn før og stiller høge krav til kunnskap og omstillingsevne, både for den enkelte og for verksemder. Hordaland er eit fylke i sterk vekst, men veksten er ujamt fordelt. Samstundes er arbeids- og næringslivet utsett for konjunktursvingingar og auka konkurranse som rammar ulikt. Næringsstrukturen er i endring med vekst i kompetansekreivjande og meir arbeidsintensive verksemder. Offentleg sektor er under press på grunn av folketalsendringar og aldersstruktur og auka krav til tenester frå befolkninga og frå statleg hold.

For å kunne handtere desse utfordringane, er tilgang på rett kompetanse og tilstrekkeleg arbeidskraft ei sentral utfordring. Dette gjeld både i dei delane av fylke som er i vekst og i dei delane som får færre innbyggjarar. Utvikling av kompetanse er også avgjerande for den enkelte for å kunne delta i arbeids- og samfunnsliv. Samstundes skjer det endringar som påverkar kva for arbeidskraft og kompetanse som vert etterspurd. Dette utfordrar utdanningsinstitusjonane og krev auka samarbeid mellom arbeidsliv og utdanning.

Alle regionale planar skal ifølgje plan- og bygningslova ha eit planprogram. Planprogrammet skal utdjupe føremålet med planarbeidet, fastsetje organisering, opplegg for medverknad og framdriftsplan. Planprogrammet dannar grunnlaget og rammene for det vidare arbeidet med planen og skal avklare kva for utgreiingar og analysar som er naudsynt for å gjennomføre planarbeidet.

1. 1. Bakgrunn

I regional planstrategi for Hordaland 2012-2016 er det vedtatt at arbeidet med regional plan for kompetanse og arbeidskraft skal startast opp.

I planstrategien for Hordaland er planutfordringane omtalt slik:

Tilgang på rett kompetanse og tilstrekkelig arbeidskraft er ei hovudutfordring for Hordaland. Både i dei delane av fylket som veks kraftig og i dei delane som kjempar mot stagnasjon er dette ein viktig tematikk. Utdanningssystem og arbeidsmarknad må sjåast i samanheng for å sikre eit robust fundament for vidare utvikling.

Planen må sjå på korleis ein kan oppnå ei robust forsyning av arbeidskraft til næringsliv og offentlig sektor. Næringslivet så vel som offentlig sektor endrast mot meir kompetansearbeidsplassar. Hordaland må ta del i denne utviklinga og skape arbeidsplassar som kan halde på kompetansen, kombinert med eit utdanningssystem som støtter næringslivet i regionen. Som eit ledd i arbeidet med planen må det lagast langsiktige scenarior for behov for arbeidskraft i Hordaland. Utdanningssystemet må integrerast i planlegginga. Planen vil også ta opp inkludering i arbeidslivet, arbeidsinnvandring og problematikkk knytt til utstøying frå utdanning og arbeidsliv. Planen vil ha eit perspektiv mot 2030.

Planen har delvis overlappande tema med Regional næringsplan og Regional plan for folkehelsearbeidet i Hordaland. Avgrensing mot desse planane vil måtte skje i arbeidet med planprogrammet.

Regional planstrategi for Hordaland 2012-2016 slår fast at det skal startast ein prosess med å utarbeide ein regional plan for kompetanse og arbeidskraft. Hovudspørsmålet planen skal ta opp, er om vi er godt nok rusta for å dekke framtidens behov for kompetanse og særleg korleis utforminga, innrettinga og dimensjoneringa av utdanningstilbodet kan handtere framtidens utfordringar i arbeids- og samfunnsliv.

2. Føremål med planen

Føremålet med planen er bidra til å sikre robust forsyning av arbeidskraft og framtidsretta kompetanse til arbeids- og samfunnsliv med utgangspunkt i utdanningssystemet. Hovudfokuset blir derfor retta mot samanhengen mellom arbeidsliv og utdanning og utfordringar som har betydning for at arbeidslivet opplever problem med tilgang på tilstrekkeleg og rett kompetanse. Kompetanse dreier seg ikkje berre om å tileigne seg kunnskap, men også om ferdigheiter til å kunne bruke kunnskap i ein samheng for å løyse oppgåver. Dette inkluderer teknisk kompetanse, kompetanse om sosial samhandling og kognitiv kompetanse/analytiske evner. Eit sentralt mål for planen blir å avklare kva for utfordringar ein vil rette særleg innsats inn mot, og korleis innsatsen skal vere.

Arbeidet med regional plan for kompetanse og arbeidskraft gir Hordaland fylkeskommune og andre aktørar på utdanningsfeltet høve til å vurdere meir forpliktande samarbeid og sjå verkemidla til dei ulike utdanningsområda i samheng for å nå felles samfunns mål. Det er derfor viktig å sikre dialog og samarbeid mellom utdanningsinstitusjonar, arbeidslivet og andre sentrale aktørar i Hordaland.

I løpet av prosessen med å utforme planprogrammet, har det skjedd endringar arbeidslivet og i etterspurnaden etter arbeidskraft. Eit sentral føremål er derfor å utforme ein plan som kan vere dynamisk og kunne handtere slike endringar i framtida.

3. Føringer for planen

3.1 Nasjonale føringer og prosessar

- **St. meld.nr. 44 (2008-2009) Utdanningslinja**
Meldinga legg vekt på at kompetansebehovet i eit framtidsretta arbeidsliv vil krevje meir formell kompetanse og at arbeidstakarane må tileigne seg ny kunnskap gjennom heile karrieren. For å styrke tilgang til denne kompetansen, blir det framheva at ein må vidareutvikle eit fleksibelt utdanningssystem som bidrar til den kompetansen arbeidslivet etterspør og til sosial utjamning og tar vare på befolkningas samla talent.
- **NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida**
Utgreiinga er opptatt av at det blir satt i verk ulike tiltak for at fleire skal gjennomføre fagutdanning. For å bidra til raskare omstilling, blir det pekt på behov for å utvikle nye tilbod og leggje til rette for betre overgangar mellom utdanningsnivå og fleksible løp i fagopplæringa. Det blir foreslått å etablere arenaer for samarbeid mellom skole og

arbeidsliv som grunnlag for kompetanseutvikling og utforming av nye utdanningstilbod. Utredninga peiker også på behovet for å heve kvaliteten på rådgjeving og karriererettleiing og på fag- og yrkesopplæringa.

- **Meld. St. 13 (2010-2011) Utdanning for velferd. Samspill i praksis**

Meldinga tar for seg tiltak for å styrke utdanning og forskning på det helse- og sosialfaglige området med utgangspunkt i befolkningas behov for helse- og velferdstenester. Meldinga skal leggje grunnlag for ein heilskapleg politikk på området. Målet er kunnskapsbaserte tenester som setter brukarane i sentrum og bidrar til betre helse og velferd for heile befolkninga.

- **NOU 2011:3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet**

Utgreiinga peiker på at geografisk skeivfordeling av kompetansearbeidsplassar vil vere ein dempar på nasjonal økonomisk vekst. For å skape og rekruttere til kompetansearbeidsplassar i heile landet, er ein heilskapleg og koordinert politikkuforming naudsynt. Utredninga peiker på følgjande innsatsområde:

- Robuste arbeidsmarknader
- Fleire kompetansearbeidsplassar
- Styrka rekruttering til heile landet
- Regional kunnskapsinfrastruktur
- Omstilling av jobbar, menneske, bedrifter og stader

- **Meld. St.18 (2012-2013) Lange linjer – kunnskap gir muligheter**

I meldinga blir det sagt at forskingspolitikken skal rettast inn mot fem strategiske mål:

- Løysingar på globale utfordringar, særleg innan miljø, klima, hav, matsikkerheit og energi
- God helse, mindre helseforskjellar og helsetenester av høg kvalitet
- Forskingsbasert velferdspolitik og profesjonsutøving i velferdstenestene
- Eit kunnskapsbasert næringsliv i heile landet
- Næringsutvikling innan områda mat, marin, maritim, reiseliv, energi, bioteknologi, IKT og nye materialar/nanoteknologi

- **Meld. St.20 (2012-2013) «På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen».**

Meldinga er samla rundt tre hovudområde; ein inkluderande fellesskole, grunnopplæring for framtidens samfunn og fleksibilitet og relevans i vidaregåande opplæring. Innan vidaregåande opplæring er ein opptatt av at opplæringa skal vere eit godt grunnlag for livslang læring, at det skal vere fleksibilitet i utdanningsprogramma og at opplæringa skal gi relevant kompetanse.

- **Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024 Meld. St. 7 (2014-2015)**

Planen framhevar at kunnskap og kompetanse er blant dei viktigaste innsatsfaktorane i samfunnet. Dei tre overordna måla er å styrke konkurransekraft og innovasjonsevne, løyse store samfunnsutfordringar og utvikle fagmiljø med framifrå kvalitet.

- **NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg**

Utgreiinga beskriv fagskoleutdanninga si utdelege plass i utdanningssystemet og konkluderer mellom anna med at det må etablerast ein heilskapleg utdanningspolitikk for fagskulane. Det må opprettast høvelege overgangar mellom fagskole og høgskole, og

fagskolen sin status må hevast. Utvalet føreslår eit skifte frå fylkeskommunal til statleg eigarskap.

- **NOU 2014:7 Elevenes læring i fremtidens skole**

Utgreiinga beskriv teknologiutvikling, globalisering, kulturelt mangfald og demokrati, klima og miljø og den raske utviklinga i kunnskapssamfunnet som sentrale trekk ved samfunnsutviklinga. Sentrale kompetanser for aktiv deltaking i arbeids- og samfunnsliv i framtida vil derfor vere fagovergripande som evne til å lære, kritisk tenking, kommunikasjon og samarbeid, kulturell kompetanse, kreativitet og innovasjon, medborgerskap, digital kompetanse og fagspesifikk kompetanse.

- **Meld. St. 18 (2014-2015) Konsentrasjon for kvalitet — Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren**

Måla med strukturreforma er

- Utdanning og forskning av høg kvalitet
- Robuste fagmiljø
- God tilgang til utdanning og kompetanse over hele landet
- Regional utvikling
- Verdsleiarande fagmiljø
- Effektiv ressursbruk

Meldinga peikar på utfordringar særleg knytt til små, sårbare forskingsmiljø og mange spreidde, små utdanningstilbod med sviktande rekruttering. Ut frå ein kritisk vurdering av kvalitet vil regjeringa slå saman ei rekke institusjonar. Regjeringa vil vidareføre hovudtrekka i dagens finansieringssystem med ein forholdsvis stor basiskomponent og resultatindikatorar på utvalde områder.

- **Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging 2015**

Dei nasjonale forventingane trekk fram tre område; gode og effektive planprosessar, bærekraftig areal og samfunnsutvikling og attraktive by- og tettstadsområde. Regjeringa forventar at fylkeskommunen legg til rette for betre tilgang på relevant arbeidskraft som møter den regionale arbeidsmarknaden sine behov.

- **OECD Skills Strategy Action Report 2014**

Rapporten peiker på at mangel på nasjonal samordning avgrensar mogelegheitene til å utforme fleksible løysingar tilpassa ein regional kontekst. Rapporten presenterer fem “key actions” for å handtere utfordringar knytt til utvikling av kompetanse på nasjonalt nivå:

- Lage ein kompetansestrategi for Norge som inkluderer ein felles departemental tilnærming
- Etablere ein handlingsplan for livslang utdanning og opplæring
- Styrke bandet mellom kompetanseutvikling og økonomisk vekst
- Styrke insentiva for å ta korttidsstillingar
- Utvikle eit samanhengande system for karriererettleiing

Det er oppretta eit ekspertutval om karrierevegleiing som skal levere hovudinnstilling våren 2016. Arbeidet med den nasjonale kompetansestrategien blir lagt fram i 2016.

3.2 Regionale føringar

- **Regional næringsplan 2013-2017**

Hovudstrategiar:

- 1) *Meir entreprenørskap og innovasjon,*
- 2) *Fleire med relevant kompetanse*

- Auke talet på personar som tek fagbrev, med særskilt fokus på etterspurte fagutdanningar

- Auke talet på lærlingplassar innan fagområde som er etterspurte av næringslivet
- Etablering av nye næringsretta studietilbod innan høgare utdanning
- Auke talet på personar med forskarkompetanse i næringslivet

3) *Ein velfungerande Bergensregion og attraktive regionale senter.*

• **Regional forskingsstrategi 2015-2019**

Målsettinga for strategien er at privat og offentlig sektor i aukande grad aktivt utviklar og nyttar forskingsbasert kunnskap som grunnlag for auka verdiskaping og betre oppgåveløysing. Det inneber at den forskingsbaserte kompetansen og aktiviteten i privat og offentlig sektor må aukast.

• **Regional plan for attraktive senter- senterstruktur, tenester og handel**

Føremålet er å etablere ein robust og føreseieleg struktur for å sikre attraktive senter og balansert utvikling i Hordaland fylke. Hovudtema for planen er :

- Attraktive sentrumsområde
- Tenester, arbeidsplassar og fritidstilbod
- Handel og kjøpesenter
- Transport

• **Regional plan for folkehelsearbeidet i Hordaland 2014-2025**

Planen skal bidra til arbeid som fører til fleire gode levekår i befolkninga og til utjamning av sosial helseskilnader. Hovudtema for planen er:

- Lokalsamfunn, nærmiljø og bustadar
- Oppvekst og læring
- Arbeid og arbeidsplassen
- Aktivitet og sosial deltaking

• **Skolebruksplan Hordaland fylkeskommune 2012–2025**

Skolebruksplanen sitt formål er å fastsetjing skole- og tilbodsstruktur i Hordaland. Planen legg opp til at det blir færre og større skolar. Dokumentet er ein sektorplan og ikkje ein regional plan etter plan- og bygningslova.

3.3 Verknader av planen

Planen skal liggje til grunn for regionale organ si verksemd og for kommunal og statleg planlegging og verksemd i fylket, jf. plan- og bygningslova § 8-2. Planen skal ha eit perspektiv fram mot 2030.

4. Plantema

Hovudutfordringa for planen er at delar av offentleg og privat sektor opplever at dei ikkje får tilstrekkeleg arbeidskraft med riktig kompetanse. Sentrale spørsmål er kvifor det er mangel på denne typen arbeidskraft, kva dei regionale aktørane kan bidra med for å løyse dette problemet, og kva for utfordringar det er mest hensiktsmessig å prioritere i planen ut frå ansvarsområda og ressursane til dei regionale aktørane.

Samstundes er det ei utfordring å få pålitelege prognosar på kva slags kompetanse og arbeidskraft som kjem til å bli etterspurt dei kommande åra på grunn av konjunktorendringar, endringar i arbeidslivet og usikkerheit om kva utdanningar dei unge kjem til å velje. Eit sentralt mål for planarbeidet er derfor å få utvikle fleksible ordningar og system gjennom samarbeid mellom utdanningssystemet og arbeidsmarknaden som kan handtere slike endringar og samstundes utvikle utdanningsløp som er meir uavhengige av konjunkturar.

Det blir allereie gjort ein stor innsats innan både arbeidsliv og utdanningssektoren av ulike aktørar på regionalt og nasjonalt nivå for å sikre tilstrekkeleg arbeidskraft med riktig kompetanse. Dette arbeidet må samordnast, og handlingsrommet for dei regionale aktørane klargjerast.

4.1. Dimensjonering av utdanningstilbod

Ein føresetnad for å få tilstrekkeleg arbeidskraft, er at det er tilstrekkeleg med opplærings- og studieplassar ut frå det arbeidsmarknaden etterspør, og at det rekrutterast nok kandidatar som gjennomfører opplæringsløpet. Den regionale arbeidsmarknaden rekrutterer i stor grad arbeidskraft som er utdanna i regionen, men også i andre delar av landet og i utlandet.

Utfordringar

Ei grunnleggjande utfordring for dimensjonering er å få ei påliteleg oversikt over arbeidslivet sitt framtidige behov for, og etterspurnad etter arbeidskraft. Det er også ei utfordring at det ikkje alltid er samsvar mellom det kompetansebehovet ulike deler av arbeidslivet rapporterer om på eit tidspunkt og den arbeidskrafta dei etterspør seinare. På grunn av konjunktorendringar har mange verksemder problem med å kunne vite kva arbeidskraft dei vil trenge om til dømes 4-5 år som kan vere den tida som er naudsynt for å utdanne arbeidskrafta. Det kan også vere ein utfordring at arbeidsgivarar ikkje alltid har tilstrekkelig kunnskap om kva kompetanse ulike kandidatar har og kva slags kompetanse som kunne vore nyttig for deira verksemd. Utfordringane knytt til dimensjonering, varierer også mellom utdanningsnivå og –typar.

Vidaregåande opplæring

Vidaregåande opplæring er delt opp i studiesførebuande studieprogram og yrkesfaglige studieprogram. Offentleg sektor er ikkje den einaste tilbydaren innan dei studiesførebuande programma. Her er det også private aktørar som tilbyr studieplassar. Dette har betydning for dimensjoneringa mellom yrkesfag og studieførebuande.

Innan fagopplæring er utfordringane knytt til dimensjonering av utdanningstilbod relativt komplekse. Det er forskjellar mellom fagområda, i tillegg kommer den geografiske

dimensjonen knytt til plassering av opplæringa og lærlingplassar kor kopling til det lokale arbeidslivet er viktig. I tillegg er det ein markert kjønnsdeling i utdanningssystemet og i arbeidsmarknaden, særleg i yrkesfaga. Ei sentral utfordring er å finne ein balanse mellom elevanes ønskjer og arbeidslivet sine behov som grunnlag for dimensjonering av opplæring og lærlingplassar. Det er fordi elevanes ønskjer og val ikkje alltid er i samsvar med tilbodet av lærlingplassar og etterspurnad etter arbeidskraft. Mangel på lærlingplassar innan visse fag har innverknad på gjennomføring av fagutdanninga. Samstundes manglar nokre verksemdar lærlingar til enkelte fag på nokre stadar. Dessutan kan verksemdar velje å ikkje tilby lærlingplass til elevar på grunn av karakterar og/eller fråvær. Kostnadar knytt til enkelte opplæringstilbod påverkar også oppretting av opplæringstilbod. Ei anna utfordring er at mange elevar vel påbygging til studiekompetanse og ikkje klarer å gjennomføre. I tillegg er det ei utfordring at det er ei markert kjønnsdeling i rekruttering til ulike yrkesfag som også er kople til ulikheiter i arbeidsmarknaden når det gjeld lønn og stillingsprosent.

Dei yrkesfaglege utdanningstilboda er også viktige for kvalifisering av vaksne som er i, eller har erfaring frå arbeidslivet. Utfordringane er å få til føremålstenlege og fleksible opplegg for kvalifisering og få arbeidsgjevarar til å leggje til rette for at arbeidstakarane kan gjennomføre utdanninga.

Fagskoleutdanning

Fylkeskommunane har ansvar for å gi fagskoleutdanning som imøtekjem lokale, regionale og nasjonale kompetansebehov. Fagskoleutdanningar er korte yrkesretta utdanningar på minimum eit halvt til to år i omfang og byggjer på fullført vidaregåande utdanning eller tilsvarende realkompetanse. Det vert gjeve fagskoleutdanning innan mellom anna helsefag, tekniske og maritime fag. Fagskular har ei nær kopling til relevant næringsliv og leverer derfor i stor grad kompetanse innan næringar som etterspør utdanninga. Mange som tar fagskoleutdanning, er vaksne og er også i arbeid.

Innan tekniske og maritime fag er søkinga til fagskoleutdanning god, og søkjartala har auka i Hordaland dei siste åra. Dei tekniske fagskoleutdanningane er svært etterspurt i næringslivet. Dagens finansieringsordning for teknisk fagskoleutdanning skapar ein ufrivillig stagnasjon i tilbodet og påverkar mogelegheita til å dimensjonere etter det lokale og regionale kompetansebehovet i Hordaland.

Helsefagskoleutdanningane gir ikkje same utteljing i høve til løn og stillingsavansement som dei tekniske fagskoleutdanningane. Utdanningane er viktige for kommunane som har behov for meir spesialisert kompetanse ut frå Kompetanseløftet 2015 og Samhandlingsreforma. Utfordringa for dimensjonering av helsefagskoleutdanningane er å rekruttera nok studentar og å få arbeidsgjevarar til å leggje til rette for at arbeidstakarar kan ta utdanninga.

Høgare utdanning

Høgskolar og særleg universitet, har ansvar for nasjonale utdanningar med nasjonale rammevilkår og finansieringsordningar. Høgskolar har eit større ansvar for å tilpasse utdanningar til regionale forhold. Utdanningstilboda er også påverka av institusjonane sine strategiske satsingar, talet på søkjarar og kapasitet og tilgang på lærekrefter. Endringar i dimensjonering av grunnutdanningar tar tid, mens endringar i etter- og vidareutdanningstilbod er meir fleksible.

Årsakene til at arbeidsmarknaden opplever at det ikkje er tilgjenge på tilstrekkeleg og kompetent arbeidskraft, er samansette og varierer mellom ulike utdanningar. Årsakene kan vere tal på studieplassar, tal på studentar som søker studiane, at ferdige kandidatane reiser bort frå regionen etter avslutta utdanning eller at arbeidsgivarar ikkje har tilstrekkelig kunnskap om kva kompetanse ulike kandidatar har og kva slags kompetanse som ville vore nyttig for deira verksemd.

Kva som er etterspurt arbeidskraft vil variere i åra som kjem og er resultat av eit samspel mellom konjunkturar og kor mange med den etterspurte kompetansen som er tilgjengelege. Rekruttering til ulike utdanningar blir også påverka av konjunkturar. Etterspurnaden etter arbeidskraft med høgare utdanning har i stor grad auka i takt med tilbodet¹, men for nokre utdanningsgrupper, slik som ingeniørar, har etterspurnaden inntil nyleg vore større enn tilbodet.

Innan offentleg sektor kan ein i større grad føresjå etterspurnaden etter arbeidskraft ut frå demografiske forhold. Vi veit for eksempel at det vil vere eit auka behov for lærarar og førskolelærarar i mange kommunar i Hordaland i framtida på bakgrunn av demografiske forhold, dagens rekruttering til utdanningane og alderssamansettinga blant lærarar og førskolelærarar.

Kva ønskjer ein å oppnå i planarbeidet

- Betre samsvar i yrkesopplæring mellom studieplassar, lærlingplassar og arbeidslivet sine behov
- Sikre betre rammevilkår for fagskoleutdanningane
- Betre dialog og samarbeid mellom arbeidsliv og høgare utdanningsinstitusjonar om etterspørsel og tilbod av kompetanse som grunnlag for dimensjonering av utdanningstilbod.

4.2. Endring og omstilling – nye krav til kompetanse

Arbeidslivet er i kontinuerleg endring. Når planprogrammet skrivast, er det stagnasjon i veksten som har prega etterspurnaden etter arbeidskraft dei siste åra. Arbeidslivet endrar også innhald. Mange av dei som no er i utdanning, vil gå inn jobbar som ikkje finst i dag. Og folk som er i arbeid, må omstille seg til nye oppgåver eller jobbar. Livslang læring blir sentralt ettersom arbeidskrafta heile tida må tilpasse seg endringane. Teknologeutvikling, globalisering og utfordringar knytt til kulturelt mangfald og demokrati, klima og miljø og den raske utviklinga i kunnskapssamfunnet har verknad for kva kompetanse som vil bli etterspurd. Forsking og forskingsbasert kunnskap blir i aukande grad også relevant for arbeidslivet i privat og offentlig sektor.

Utfordringar

Både arbeidsliv og utdanningssektoren vil ha behov for meir og ny kompetanse og for meir samarbeid for å handtere framtidens utfordringar. Det vere ei utfordring å halde på kompetansen lokalt i ulike delar av regionen i tider med konjunkturedgang. Arbeidsinnvandring representerer både utfordringar og moglegeheiter i denne samanheng. For å handtere desse utfordringane, vil det være viktig å få til meir fleksibilitet og flyt i utdanningssystemet og betre samarbeid mellom arbeidsliv og utdanningsinstitusjonar.

¹ Ryssevik, J. m.fl. (2011) Kompetanse 2020: Universitetsutdanningenes synlighet og relevans og samfunnets behov. Ideas2evidence Rapport 4

Utvikling av innhaldet i, organisering og gjennomføring av nye utdanningstilbod vil vere sentralt for at arbeidskrafta betre skal kunne tilpasse seg endra krav frå arbeidslivet. For å utvikle slike utdanningstilbod, er ei utfordring å utvikle ordningar og møteplasser mellom arbeidsliv og utdanningsinstitusjonane for dialog om framtidens kompetansebehov, gi arbeidslivet kunnskap om kva ulike utdanningar gir av kompetanse og for å utvikle meir samarbeid om gjennomføring av utdanningstilbod. Dette kan dreie seg blant anna om å legge til rette for meir praksis i utdanningane, utveksle fagpersonale mellom arbeidsliv og utdanningssektoren og organisere utdanningstilbod gjennom å legge til rette for kvalifisering på arbeidsplassen. Ei anna utfordring er korleis ein kan gjennomføre utdanningar meir fleksibelt til dømes ved bruk av desentraliserte tilbod, samlingsbaserte tilbod eller e-læring. Forholdet mellom korleis ein skal utforme grunnutdanningar, kva som skal vere spesialiserte etter- og vidareutdanningar, og korleis ulike utdannings- og kvalifiseringsløp skal utformas og organiserast, vil vere sentrale problemstillingar.

Utdanningssektoren består av ulike utdanningsinstitusjonar og utdanningsløp. Arbeidslivet etterspør i aukande grad kompetanse som koplær yrkesutdanning og høgare utdanning. Fagskoleutdanningar er eksempel på fleksible utdanningstilbod som er tilpassa etterspurnaden i arbeidslivet og kan gi desentralisert tilbod. Det er viktig å sjå nærare på kva utfordringar og mogelegheiter som er knytt til utdanningsvegen frå fagutdanning til høgskole- og universitetsutdanning, den såkalla y-vegen og andre meir fleksible utdanningsløp. Ei utfordring i denne samanheng er korleis ein kan utvikle kvalifiseringstilbod til arbeidskraft som ønskjer, og/eller har behov for omstilling.

Kva ønskjer ein å oppnå i planarbeidet

- Betre samarbeid mellom arbeidsliv og utdanningssektoren om behov for, og utvikling av utdanningstilbod
- Betre samarbeid mellom arbeidsliv og utdanningssektoren om gjennomføring av utdanningsopplegg på ulike nivå
- Få til føremålstenlege overgangar mellom ulike utdanningsnivå/-typar
- Få betre tilbod om fleksible utdanningar og livslang læring i regionen

4.3. Utdanningsval og utdannings- og karriererettleiing

Dei unge sine utdanningsval er sentrale for kva for kompetanse som blir tilgjengeleg for arbeidsmarknaden. Derfor er det viktig å rette søkelyset mot forhold som har betydning for kunnskapen dei får om utdannings- og yrkesmogelegheiter og faktorar som har innverknad på vala dei gjer. Samstundes er det viktig å ikkje sjå på vala som endelege, men heller noko ein må gjere fleire gangar i yrkeskarrieren. Mange vaksne har også behov for å få kunnskap om utdannings- og yrkesmogelegheiter som grunnlag for vidare kvalifisering.

Utfordringar

Mange unge har lite eller inga direkte erfaring frå arbeidslivet før dei skal gjere utdanningsval som har stor innverknad på yrkesvalet deira. Dei veit også lite om kva ulike utdanningar inneber, og ikkje alle veit kva dei vil. Samstundes viser studiar at sosial bakgrunn, foreldre

og venar og den lokale konteksten har stor innverknad på vala². Eit spørsmål er derfor kor mykje, og på kva måte, utdanningssystemet gjennom opplæringa, rådgiving og karriererettleiing kan bidra til at dei unge gjer val som blir riktige for dei sjøve og for arbeidslivet. Rådgiving er også viktig for vaksne som ønskjer vidare kvalifisering eller endring i si yrkeskarriere og vil derfor også inkludere rådgiving knytt til etter- og vidareutdanning.

Rådgivingstenesta og karriererettleiing i utdanningssystemet er under utvikling, men kompetansen og kvaliteten er varierende. Det er også ulike aktørar som driv med rådgiving og karriererettleiing på ulike utdanningsnivå. Ikkje berre rådgivarar, men også lærarar har betydning for dei unge sin utdanningsval. Val av utdanning skjer ikkje ein gong for alle, derfor vil det også vere naudsynt å få rettleiing og kunnskap om arbeidslivet meir gjennomgåande i heile utdannings- og yrkeskarrieren. utfordringar er knytt til korleis ein kan få til ein betre struktur og samordning av rådgiving/rettleiing mellom ulike nivå og korleis ein kan nå vaksne som treng rettleiing for å komme vidare i sin yrkeskarriere.

Fråfall frå vidaregåande opplæring er ei sentral utfordring. Ein stor del av fråfallet er knytt til låge karakterar frå grunnskolen, og dermed til manglande grunnlag for å kunne gjennomføre vidaregåande opplæring. Samstundes dreier noko av det registrerte fråfallet seg om feilval. Ei utfordring er å legge til rette for at nye val kan bli betre for den enkelte og for arbeidslivet. Dette gjeld også vaksne som ønskjer vidare kvalifisering.

Kva ønskjer ein å oppnå i planarbeidet

- Utvikle og betre kvaliteten på, og organiseringa av, rådgiving og rettleiing på ulike utdanningsnivå
- Utvikle samarbeid på tvers av utdanningsnivå for å gi betre grunnlag for å velje utdanning/vidare utdanning og yrke
- Legge betre til rette for moglegheit for nye val og omval av utdanning

² Holen, S. (2014) Utdanningsvalg i overgangen fra ungdomsskole til vidaregåande skole. Arbeidsnotat 6/2014, NIFU

5. Behov for utgreiingar og analysar

Ut frå dei utvalde temaa, vil det vere behov for analysar og utgreiingar for å få eit betre grunnlag for å peike ut satsingsområde for planen. Følgjande analysar, utgreiingar og kartleggingar kan vere relevante for planarbeidet:

- Analyse av korleis bedrifter vurderer behov for arbeidskraft og kompetanse, kva dei etterspør, kva dei veit om kompetansen til potensielle arbeidstakarar, og korleis dei rekrutterer den kompetansen dei treng.
- Kartlegge noverande og framtidige behov for, og etterspurnad etter arbeidskraft i Hordaland
- Kartlegge forholdet mellom opplæringstilbod, lærlingplassar og rekruttering og gjennomføring innan vidaregåande opplæring, og korleis konjunktursvingingar har påverka dette.
- Kartlegge forholdet mellom opplæringstilbod, tal på studieplassar og rekruttering/gjennomføring innan etterspurde utdanningar i høgare utdanning og fagskoleutdanning, og korleis konjunktursvingingar har påverka dette.
- Kartlegge statlege og andre føringar og insitament for studieplassar og utdanningstilbod – barrierar og handlingsrom for institusjonane
- Kartlegge innhald i og organisering av rådgjeving om utdannings- og yrkesval på ulike utdanningsnivå og kva slags koplingar det er mellom nivåa.
- Kartlegge tilgrensande arbeid og prosessar i vidaregåande opplæring, fagskoleutdanning og høgare utdanning knytt til utvalde plantema
- Kartlegge arenaer for samarbeid mellom utdanningsinstitusjonar og arbeidsliv.

6. Planprosess

6.1. Organisering og deltakarar

Styringsgruppe:

Politisk deltaking, Fylkestinget, leiar
Universitetet i Bergen
Høgskolen i Bergen
LO
NHO
Yrkesopplæringsnemnda
Hardangerrådet
Regionrådet Vest
Bergen kommune

Arbeidsgruppe (administrativ)

Universitetet i Bergen
Høgskolen i Bergen
Høgskolen Stord/Haugesund
Stiftelsen Høgskolen i Hardanger
NHO
LO
Bergen næringsråd
KS
NAV

Ansvar for planen og sekretariat: Regionalavdelinga og Opplæringsavdelinga
Regionalt næringsforum vil bli konsultert i prosessen.

Temagrupper:

Temagrupper vert oppnemnt av arbeidsgruppa etter behov. Dei tre hovudtemaa for planen legg grunnlaget for oppretting av grupper knytt til meir spesifikke tema.

Mandat styringsgruppe

Oppgåvene til styringsgruppa er knytt til praktisk gjennomføring av planarbeidet i tråd med planprogrammet, drøfting av vegval og alternativ, og førebuing av innspel til politisk handsaming. Styringsgruppa inviterer til og deltek i medverknadsarrangement og eksterne politiske arrangement. Gruppa gir råd om endring av framdrift til politiske organ og oppretting av undergrupper.

Mandat arbeidsgruppe

Arbeidsgruppa følgjer det praktiske planarbeidet tett, fordeler oppgåver og deltek i arbeidet med kompetanse og ressursar etter avtale. Arbeidsgruppa utformar utkast til plan og gir innspel til tolking av planprogrammet til styringsgruppa. Arbeidsgruppa vert oppløyst etter drøfting av høyringsresultat. Arbeidsgruppa har konsultasjonsmøte med relevante organisasjonar og opprettar temagrupper etter behov og gjennomfører seminar for relevante tema.

Hordaland fylkeskommune har ansvar for å utvikle hordalandssamfunnet. Vi gir vidaregåande opplæring, tannhelsetenester og kollektivtransport til innbyggjarane i fylket. Vi har ansvar for vegsamband og legg til rette for verdiskaping, næringsutvikling, fritidsopplevingar og kultur.

Som del av eit nasjonalt og globalt samfunn har vi ansvar for å ta vare på fortida, notida og framtida i Hordaland. Fylkestinget er øvste politiske organ i fylkeskommunen.

Agnes Mowinckels gate 5
Postboks 7900
5020 Bergen

Telefon: 55 23 90 00
E-post: hfk@hfk.no
www.hordaland.no